

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 229/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ammatillisen koulutuksen osaamisen arvioinnista ja näytön järjestämisestä työpaikoilla

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Inka Hopsun (vihr.) ja Pia Lohikosken (vas.) näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 229/2025 vp:

Miten hallitus aikoo edistää Opetushallituksen päätös- ja harkintavallan lisäämistä, jotta Opetushallitus voisi tutkinnon perusteet -määräyksillä päättää yhdessä työelämätoimijoiden kanssa siitä, missä ammatillisen tutkinnon osissa edellytetään näytön järjestämistä työpaikalla?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ammatillisen koulutuksen keskeinen tehtävä on vastata työelämän osaamistarpeisiin, ja koulutuksen työelämälähtöisyyttä varmistetaan useilla tavoin. Koulutus perustuu Opetushallituksen määrittämiin tutkinnon perusteisiin, jotka valmistellaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017, 15 §) säädetyn mukaisesti yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän edustajien, koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa mukaan lukien asianomaisen työelämätoimikunnan kanssa. Lisäksi koulutuksen aikana työelämälähtöisyyttä lisäävät muun muassa se, että koulutusta on mahdollista järjestää työpaikalla (531/2017, luku 8), opiskelija osoittaa saavuttamaansa osaamista näytöillä aidoissa työtilanteissa työpaikoilla (531/2017, 52 §) ja osaamisen arvioinnissa on mukana työelämän edustaja (531/2017, 54 §). Näillä kaikilla toiminilla pyritään varmistamaan, että koulutus vastaa työelämän osaamistarpeisiin ja opiskelijat saavuttavat sellaisen osaamisen, jolla työllistyvät tai etenevät jatko-opintoihin.

Ammatillista koulutusta on kehitetty pitkäjänteisesti niin, että koulutuksen järjestäminen olisi aiempaa joustavampaa. Tavoitteena on ollut mahdollistaa sekä opiskelijoiden yksilölliset valinnat että paikallisen työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että koulutusta koskevat päätökset tehdään aiempaa laajemmin yhdessä koulutuksen järjestäjän, yksittäisen opiskelijan ja alan työpaikkojen kanssa ilman, että säädökset tai määräykset valmiiksi sanelevat kaikissa tilanteissa sovellettavia toimintatapoja. Sääöksin ja määräyksin mahdollistetaan, että koulutuksen järjestäjä ja opiskelija voivat suunnitella henkilökohtaisesti osaamisen hankkimisesta ja osoittamisesta yhdessä työelämän kanssa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain puitteissa Opetushallitus määrää tutkinnon perusteissa tutkinnon osista ja niiden ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista sekä osaamisen arvioinnista (531/2017, 15 §). Tutkinnon perustemääräys arvioinnin osalta ei voi olla ristiriidassa sen kanssa, mitä on säädetty koulutuksen järjestämisen joustavuudesta ja mahdollisuuksista henkilökohtaistamiseen tai koulutuksen järjestämisestä sopimisesta työpaikkojen kanssa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään, että tutkinnon osien edellyttämä ammattitaito ja osaaminen osoitetaan tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa (näyttö). Näytössä opiskelija osoittaa, miten hyvin hän on saavuttanut tutkinnon perusteissa määritellyn keskeisen ammattitaidon tai osaamisen. Yhteisten tutkinnon osien suorittamiseksi vaadittava osaaminen voidaan tarvittaessa osoittaa myös muulla tavoin. Näyttöympäristön tulee mahdollistaa tutkinnon perusteissa määrätyn osaamisen osoittaminen. Perustellusta syystä koulutuksen järjestäjä voi järjestää näytön myös muualla kuin työpaikalla. Tarvittaessa näytössä osoitettua osaamista voidaan täydentää muulla osaamisen arvioinnilla. Keskeistä arvioinnissa on, että sen avulla saadaan luotettava kuva opiskelijan osaamisesta.

Säännösten perusteella näytön järjestäminen työpaikan ulkopuolella on tarkoitettu poikkeukseksi, johon on tarve turvautua esimerkiksi silloin, kun kaikkea tutkinnon perusteissa edellytettyä osaamista ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista osoittaa työpaikalla. Tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin voi myös kuulua määrättyihin erityistilanteisiin liittyvää osaamista, jota ei ole mahdollista osoittaa normaalien työtehtävien yhteydessä tai sen osoittaminen aidossa työtilanteessa voisi vaarantaa esimerkiksi potilas- tai liikenneturvallisuuden. Perusteltu syy voi myös edellä mainittujen lisäksi olla esimerkiksi se, että opiskelija on alaikäinen tai että opiskelijan kodista kohtuullisella etäisyydellä ei ole sellaista työpaikkaa, joka täyttäisi näytöympäristön edellytykset. Perustellusta syystä näyttö voidaan järjestää myös muualla kuin työpaikalla, esimerkiksi oppilaitoksessa, oppilaitoksen työmaalla tai muissa oppilaitoksen työympäristöissä taikka nuorten työpajalla. Koska opiskelijoiden tilanteet ja työpaikkojen edellytykset ovat erilaisia, on tärkeää, että näytöistä voidaan sopia henkilökohtaisesti eikä tutkinnon perusteissa määräämällä.

Koulutuksen järjestäjillä on lakisääteinen velvollisuus tehdä yhteistyötä alueensa työ- ja elinkeinon elämän kanssa. Mitä tiiviimpää ja laadukkaampaa koulutuksen järjestäjän yhteistyö toiminta-alueensa työelämän kanssa on, sitä paremmin se kykenee ennakoimaan osaamistarpeita ja kohdentamaan tutkintoja ja koulutusta osaamistarpeita vastaavasti. Jos työelämällä on tarve osajille, löytyy todennäköisesti myös potentiaalisia työpaikkoja näyttöjen toteuttamiseksi.

Ammatillisten tutkintojen laadun varmistamisen keskeinen perusta on osaamisen osoittaminen aidoissa työelämän tilanteissa ja arvioinnin perustuminen valtakunnallisiin tutkinnon perusteisiin sekä arvioijina toimivien opettajan ja työelämän edustajan kollegiaalinen arviointi. Näytön

toteuttaminen työpaikalla aidossa työelämän tilanteessa tarjoaa opiskelijalle kokemusta työelämästä, suoran kontaktin työnantajiin, mahdollisuuden vakuuttaa työnantaja ammattitaidostaan ja osaamisestaan ja tukee näin opiskelijan työllistymistä, mahdollisuuksia vaihtaa työpaikkaa tai parantaa tuottavuutta omassa työssä. Yrityksille ja muille työpaikoille työpaikoilla järjestettävät näytöt antavat suoran mahdollisuuden arvioida opiskelijoiden osaamisen vastaavuutta työelämän tarpeisiin. Tätä kautta työelämä voi vaikuttaa koulutuksen laatuun ja työelämävastaavuuteen. Työelämän osallistuminen tutkinnoissa edellytettävän osaamisen arviointiin valtakunnallisella ja paikallisella tasolla on yksi keskeinen ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen mekanismi.

Helsingissä 11.8.2025

Opetusministeri Anders Adlercreutz

VN/20689/2025-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: